

Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone 2/Veld 13 :

Archeologisch vooronderzoek van 2 tot 6 september 2010
(stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)

Johan HOORNE

ECPD

COLOFON

© Gate Archaeology

Onuitgegeven Rapport 2010

Technische Fiche

Naam site: Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone 2 Veld 13 Proefsleuven
Ligging: Adolphe Pégoudlaan zonder nummer, Stad Gent, deelgemeente Sint-Denijs-Westrem, Provincie Oost-Vlaanderen
Lambertcoördinaten: X= 101981 en Y= 190681 (middelpunt projectgebied)
Kadaster: Gent, afdeling 25, sectie A, deel van perceel 304K en openbaar domein begrensd door perceel 304K; sectie D, deel van perceel 397W en openbaar domein begrensd door perceel 397W
Archeologische Zone: Zone 2
Ontwikkelingsveld: 13

Onderzoek: Archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefsleuven/ prospectie met ingreep in de bodem
Projectcode: SDW-EXPO-10 zone 2 v13 PS
Opdrachtgever: ECPD
Uitvoerder: GATE

Vergunningsnummer: 2010/286
Vergunningshouder: Johan Hoorne
Terreinwerk: Johan Hoorne & Jasper Deconynck
Verwerking: Johan Hoorne
Rapportage: Johan Hoorne
Projectleiding: Johan Hoorne
Wetenschappelijke begeleiding: /
Trajectbegeleiding: Marie Christine Laleman, Dienst Stadsarcheologie Gent

Bewaarplaats archief: De Zwarte Doos, Dienst Stadsarcheologie Gent, Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge

Grootte projectgebied: 2ha

Termijn veldwerk: 2, 3 en deels 6 september 2010
Termijn verwerking: 6 tot 10 september 2010

Resultaten: lage tot matige densiteit sporen met plaatselijk hoge densiteit, middeleeuwse rurale bewoning

Voorwoord

Dit rapport behandelt de resultaten van het archeologisch vooronderzoek op Flanders Expo Zone 2 Veld 13 dat plaatsvond van 2 tot 6 augustus 2010. Dit preventief proefsleuvenonderzoek kadert binnen het groter archeologisch project van de begeleiding van het herontwikkelingsproject The Loop.

Bij deze worden alle betrokken partijen bedankt voor de vlotte samenwerking. Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd in opdracht van ECPD, met dank aan bestuurder Herman Uyttensprot en Sigrid Knops en Geert Steenhaut van Probam. Kraanfirma De Pourcq wordt bedankt voor de vlotte uitvoering, en landmeter Jan Francois voor de opmetingen. Marie Christine Laleman en Gunter Stoops van de Dienst Stadsarcheologie Gent worden bedankt voor de trajectbegeleiding, Pieter Laloo van GATE voor de praktische omkadering.

Inhoud

1. Inleiding	7
2. Situering	7
3. Aanleiding van het onderzoek	8
4. Historiek van het onderzoek	9
5. Tijds kader	11
6. Methodologie	12
7. Resultaten	14
8. Conclusies en aanbevelingen	22
9. Bibliografie	24

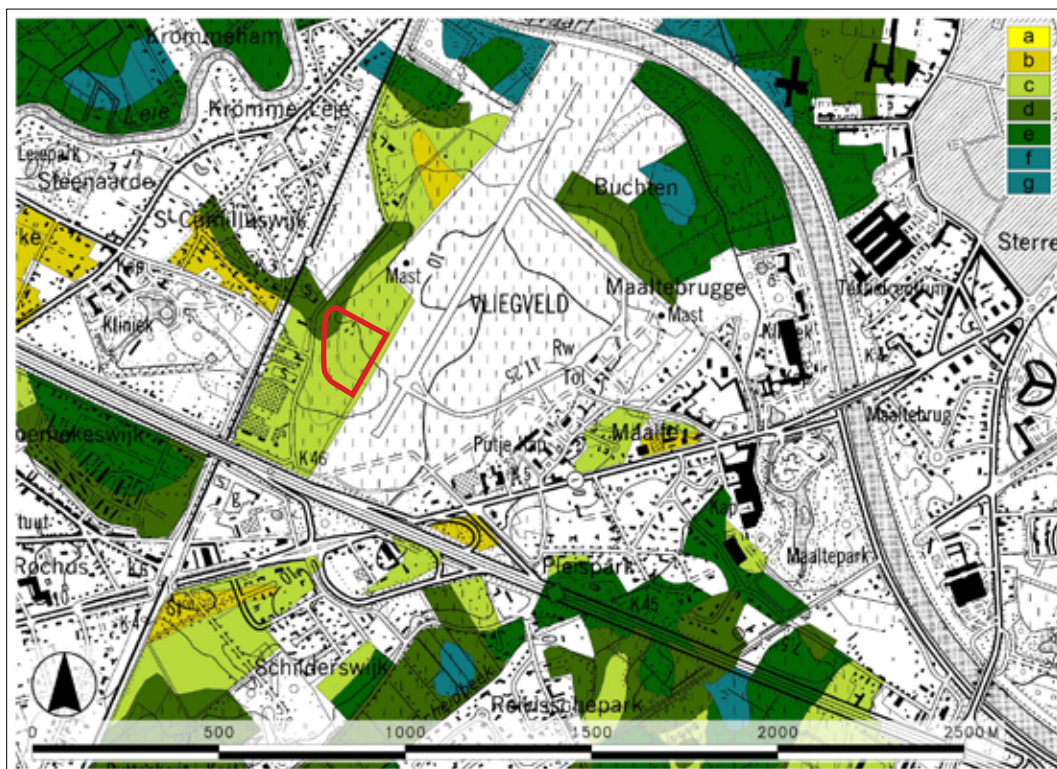
1. Inleiding

Van 2 tot 6 september 2010 vond op The Loop – het herontwikkelingsproject rondom Flanders Expo – een nieuw archeologisch vooronderzoek plaats. De nabije ontwikkeling tot tijdelijk parkeerterrein en later tot herontwikkeling met kantoorgebouwen maakte een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk om de aanwezigheid en bewaringstoestand van archeologische sporen na te gaan. Opdrachtgever ECPD staat in voor de financiering van dit onderzoek. Archeologen Johan Hoorne en Jasper Deconynck van GATE Archaeology voerden het terreinwerk, de verwerking en rapportage uit.

Dit Rapport bestaat uit verschillende hoofdstukken waarin de verschillende aspecten van het project belicht worden. Eerst wordt de situering en aanleiding aangekaart, gevolgd door de historie van het onderzoek op Flanders Expo. Na het tijds kader en de methodologie volgen de resultaten met de conclusies en aanbevelingen. Als digitale bijlage is ook een cd-rom toegevoegd met daarop het grondplan (met spoornummers), het rapport, de sporenlijst en een selectie van het digitale archief.

2. Situering

Het projectgebied situeert zich in deelgemeente Sint-Denijs-Westrem van stad Gent (provincie Oost-Vlaanderen) en staat kadastraal bekend als deel van perceel 304K, afdeling 25, sectie A, en deel van perceel 397W, afdeling 25, sectie D en openbaar domein begrensd door beide percelen. Momenteel betreft het weiland dat tussen de parking langs de Pégoudlaan en de nieuwe westelijke ringweg en parkinginrit ligt. Binnen het The Loop project is het terrein ontwikkelingsveld 13 genaamd. De totale oppervlakte bedraagt ongeveer 2ha.

Figuur 1: Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart met drainageklassen van de bodem

Figuur 2: Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart

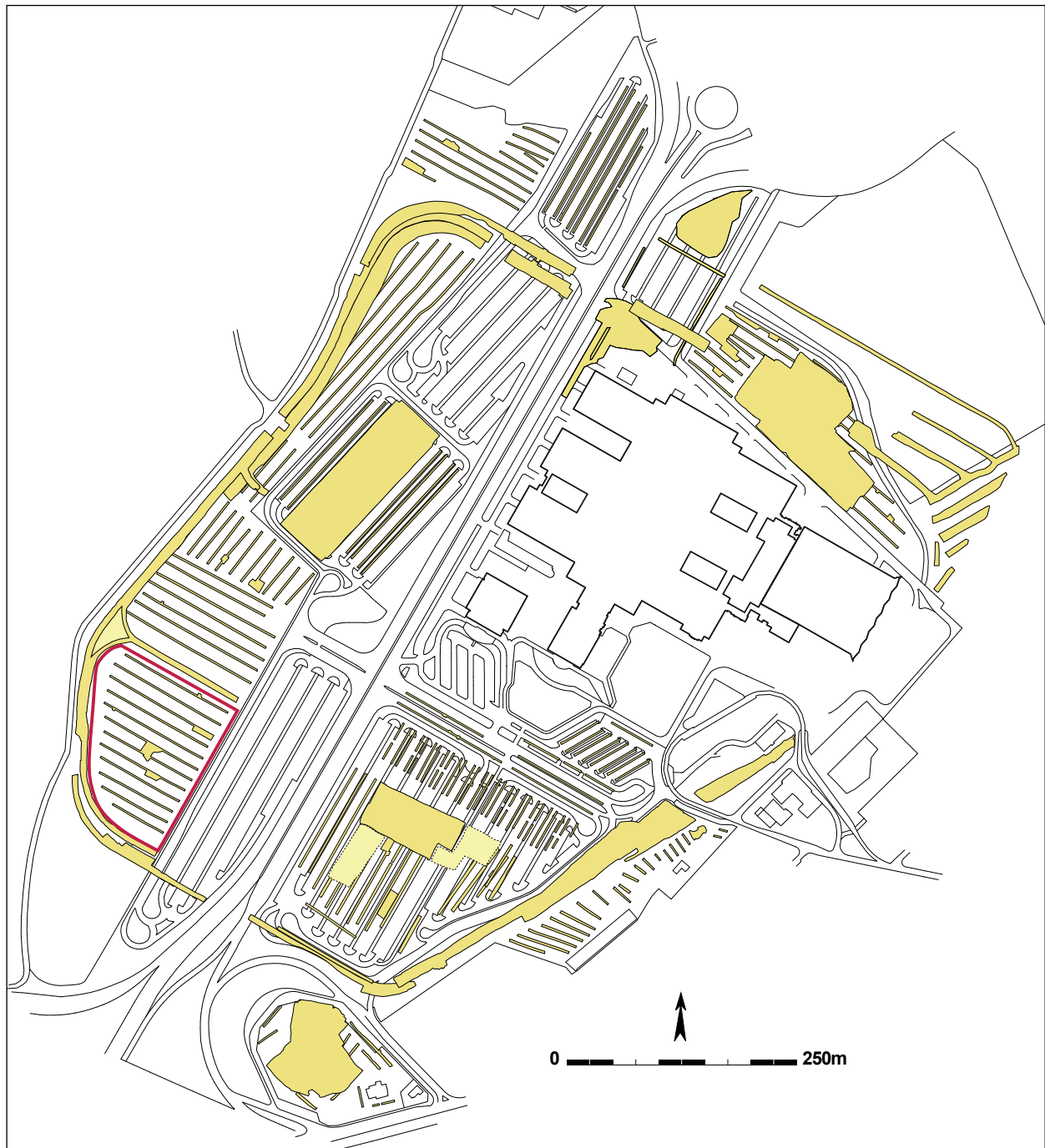
Het weiland is bodemkundig gekend als deels (in het noorden) Zcc ofwel matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont en deels Zcp ofwel matig droge zandbodem zonder profiel. Topografisch gezien bevindt het terrein zich om en bij de 8 tot 8,5m TAW op de westelijke flank van de getuigeheuvel waarop Flanders Expo is ingeplant.

Het projectgebied situeert zich binnen archeologische zone 2 en wordt ten zuiden, westen en noorden omsloten door de weggroefbegeleiding van 2007. De (onverwachte) uitbreiding van de werkzone in 2008 werd hier niet verder onderzocht. Aansluitend langs zuidelijke zijde bevindt zich de westelijke kant van zone 4 Brug Zuid, langs noordelijk zijde bevindt zich het proefsleuvenonderzoek van zone 2a. Er is geopteerd om dit terrein als zone 2 veld 13 te identificeren.

3. Aanleiding van het onderzoek

Gezien de parkeerproblematiek op The Loop overweegt eigenaar ECPD het terrein tijdelijk om te vormen tot parkingterrein. In de toekomst wordt het terrein sowieso herontwikkeld tot kantoorterreinen. Zowel de aanleg van een mogelijke parking, als de aanleg van kantoorgebouwen en omliggende infrastructuur houden een serieuze bedreiging in voor het archeologisch bodemarchief. De mogelijk aanwezige grondsporen uit het verleden kunnen door dergelijke werkzaamheden volledig of gedeeltelijk vernietigd worden. Dit mogelijk aanwezige erfgoed moet voor het uitgewist wordt eerst gedocumenteerd worden om zo ex situ bewaard te worden in de vorm van opgravingsarchief.

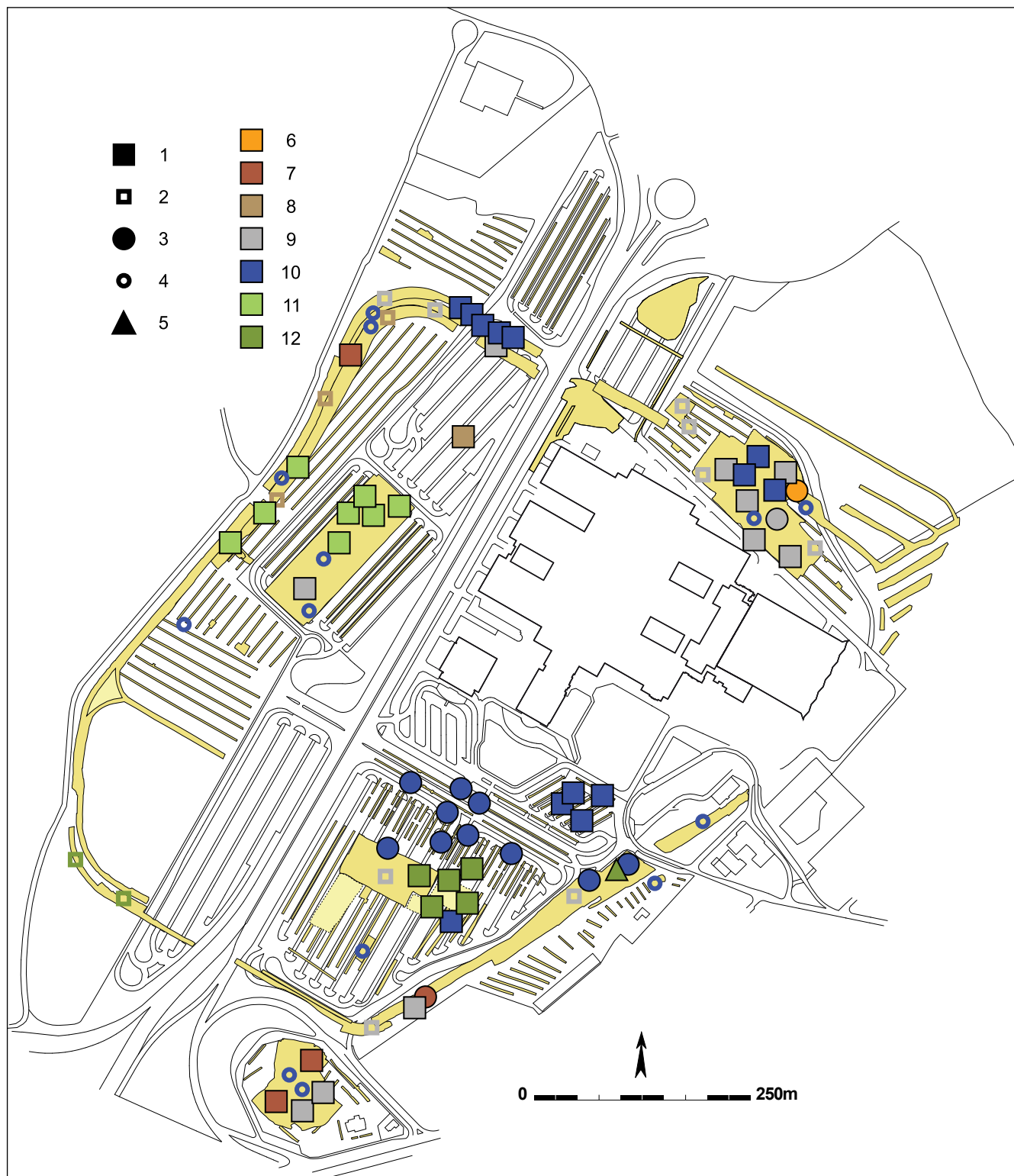
Om de aanwezigheid van archeologische sporen, de bewaring, de datering en de noodzakelijkheid van een eventueel vervolgonderzoek te bepalen is het aangewezen eerst een archeologisch vooronderzoek uit te voeren. Tijdens deze proefsleuven campagne wordt reeds een beperkt percentage van het oppervlak blootgelegd. Zo kan een betrouwbare prognose van de aanwezige archeologische sporen en een bijhorende aanbeveling bekomen worden.

Figuur 3: Aanduiding van het projectgebied binnen het archeologische project The Loop

4. Historiek van het onderzoek

Dit proefsleuvenonderzoek kadert binnen een veel groter archeologisch project dat de nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot het The Loop-project opvolgt. Sinds 2007 is reeds een groot aantal onderzoeken uitgevoerd (voor een overzicht tot eind 2009: HOORNE 2009). Enkele oude toevalsvondsten en werfcontroles en opgravingen tijdens de aanleg van de hallen en parkings van Flanders Expo tijdens de jaren 1980 (BOURGEOIS & BAUTERS 1993; VERMEULEN 1993) vervulden een uniek diachroon doorlopend overzicht van een unieke archeologische site in Vlaanderen.

Figuur 4: Schematische aanduiding van de reeds aangetroffen sites en periodes.

1: erf bestaande uit hoofdgebouw en/of minstens 1 waterput; 2: verspreide nederzettingssporen; 3: grafveld; 4: geïsoleerd graf; 5: windmolen; 6: finaal neolithicum; 7: vroege-midden bronstijd; 8: late bronstijd; 9: ijzertijd; 10: Romeinse periode; 11: vroege middeleeuwen; 12: volle middeleeuwen.

De oudste sporen zijn mogelijk drie graven uit het finaal-neolithicum (in dit geval 2200-2000 v.Chr.). Uit de midden-bronstijd (1800 tot 1100 v.Chr.) stamt een fragmentair bewaarde circulaire greppel, wellicht het enige restant van een grafheuvel, alsook mogelijk twee slecht bewaarde gebouwplattegronden en een andere nederzittingscluster. Tijdens de late bronstijd (1100 tot 750 v.Chr.) zijn op het terrein een gebouw en enkele verspreide kuilen gekend. Voor de ijzertijd (750 tot 50 v.Chr.) is er een pak meer informatie met op zijn minst 7 hoofdgebouwen en bijhorende erven, en talrijke verspreid in het landschap liggende bijgebouwen en silo's. Een ijzertijdkuilenzone kan waarschijnlijk als grafveld of andere rituele zone geïnterpreteerd worden. Ook in de Romeinse periode (1ste tot 4de eeuw n.Chr.) blijkt er sprake van een belangrijke aanwezigheid: wellicht 15 erven bestaande uit minstens 1 hoofdgebouw en met waterputten liggen verspreid over de site. Verspreide brandrestengraven en kleine familiegrafveldjes vervolledigen dit Romeinse landschap. Uit de vroege middeleeuwen (5de tot en met 9de eeuw) is een grote nederzetting aangesneden, met tot nu toe maar liefst 11 waterputten. De nederzetting uit de volle middeleeuwen (10de tot 13de eeuw) is deels verstoord, maar is toch duidelijk aanwezig vlakbij de top van de lage heuvel waarop een mogelijk gelijktijdige windmolen is opgegraven. Verschillende recentere grachten en sporen van het vliegveld tijdens de wereldoorlogen vervolledigen het beeld.

Belangrijk voor dit onderzoek zijn de terreinen rondom die al onderworpen werden aan archeologisch onderzoek. Tijdens het wegkofferonderzoek (zone 2) in 2007 en het proefsleuvenonderzoek (zone 2a) op het terrein ten noorden van het projectgebied werden geen noemenswaardige archeologische sporen opgemerkt (HOORNE *et al.* 2008a). Vandaar ook dat de onverwachte uitbreiding van de werkcoffer, ook gezien de reeds gedeeltelijk voltooide vernietiging, niet verder is opgevolgd.

Tijdens de opvolging van de westelijke helft van de zuidelijke brug (zone 4) zijn echter een aantal volmiddeleeuwse grachten van een landindelingssysteem aangetroffen (MESSIAEN *et al.* 2009). Verwacht kon worden dat deze grachten mogelijk nog doorliepen richting projectgebied.

Het onderzoek rondom het projectgebied levert alvast geen directe indicaties van archeologische sites op. De enige aanwezige sporen van belang lijken enkele volmiddeleeuwse grachten van een landindelingssysteem op zone 4 Brug Zuid. De verwachting op basis van deze gegevens is dan ook niet bijzonder hoog.

5. Tijds kader

Op donderdag 2 september 2010 is gestart met het terreinwerk door archeologen Johan Hoorne en Jasper Deconynck. Tegen de avond was het kraanwerk beëindigd. Op vrijdag 3 september is nog een terreindag uitgetrokken voor het intekenen van de kijkvensters, het maken van de bodemprofielen en het overlopen van alle sporen. Op maandag 6 september werd het terreinwerk afgesloten met een finale controle en opkuis van de site.

Maandag 6 september is de verwerking van de plannen, foto's en de vondsten gestart door Johan Hoorne. Die verwerking en de rapportage is afgerond op maandag 13 september.

6. Methodologie

Het archeologische vooronderzoek gebeurde door middel van lange, parallelle proefsleuven aangevuld met kijkvensters. De sleufbreedte is bepaald door de breedte van de kraanbak, ongeveer 1,85m. De tussenafstand van middelpunt van de sleuf naar middelpunt van de sleuf varieert ruwweg tussen minimaal 11 en maximaal 15m met een gemiddelde van 13m tussenafstand. In totaal meten de 12 sleuven ongeveer 1250m, met plaatselijke uitbreidingen goed voor ongeveer 2320m² (ofwel 11,6% van de totale oppervlakte). Op drie plaatsen zijn kijkvensters aangelegd om specifieke vragen op te lossen. Een kijkvenster verbindt twee sleuven met elkaar, de twee andere zijn eerder een beperktere uitbreiding van één sleuf. In totaal betreft het nog eens bijkomend 370m² (ofwel 1,8%). In totaal is dus 13,4% van het totale projectgebied opengelegd.

Het afgraven van de sleuven gebeurt door de graafmachine die de teelaarde wegneemt tot de moederbodem zichtbaar is. De diepte varieert van maximum een 90cm tot minimum 30cm. Over het algemeen bedraagt de gemiddelde diepte ongeveer 40-45cm. Door het werken in weiland met een redelijk beperkte teellaag met een ervaren kraanman kon het werk erg goed opschieten. Bij een aantal aanwezige sporen in de sleuf is ervoor geopteerd om drie kijkvensters open te leggen, om zo een beter inzicht te krijgen in de aard van de sporen en de ruimtelijke spreiding ervan, alsook de datering.

De sporen in de sleuven worden aangekrast en de sleuven worden gefotografeerd en volledig ingetekend op schaal 1/100 op basis van een as aangegeven door betonijzers die later door de landmeter worden opgemeten. De landmeter meet ter controle ook de sleufwanden op, alsook met een tussenafstand van maximaal 10m de dieptes van de sleuven en de hoogte van het maaiveld. De archeologische sporen worden op het plan beschreven en genummerd. Bij dit project begint het eerste spoornummer bij 22001. Er zijn geen coupes gemaakt. Vondsten zijn gerecupereerd, gewassen, indien relevant getekend en/of gefotografeerd.

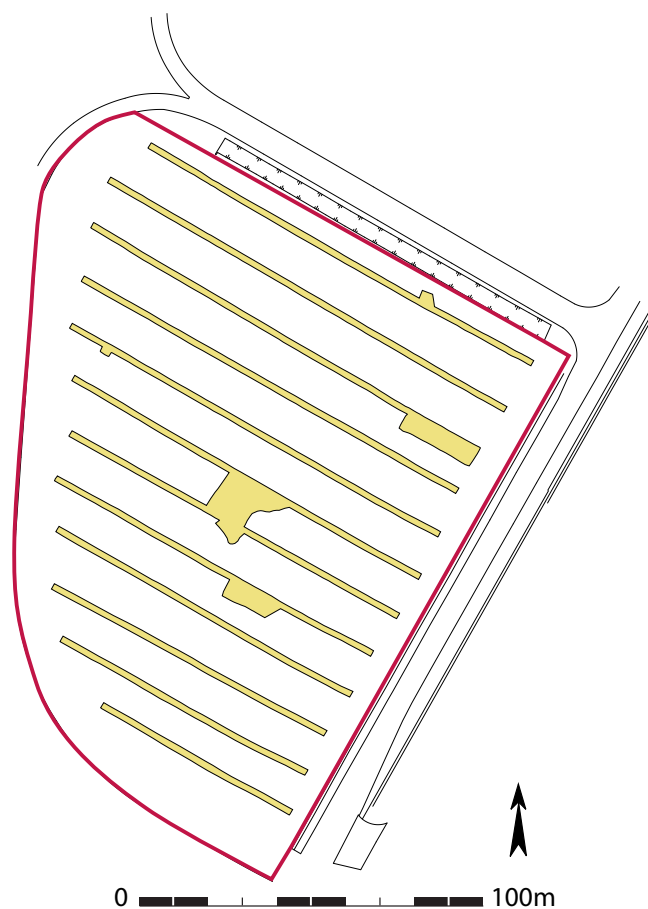
Figuur 5: Zicht op de proefsleuven op veld 13

Figuur 6: Graven van een sleuf

Figuur 7: Graven van een kijkvenster

Figuur 8: Ligging van de proefsleuven en kijkvensters

In elke sleuf zijn normaalgezien twee bodemprofielen opgekuist, gefotografeerd en beschreven. Daarbij zijn er 4 geijkte plaatsen (begin van de sleuf, op 1/3de, op 2/3de en op einde) die afwisselend worden gebruikt zodat er een geschrinkt systeem van bodemprofielen ontstaat.

De plannen zijn gedigitaliseerd met behulp van Adobe Illustrator CS2 en Autocad. Er is een sporenlijst opgemaakt, terwijl de terreinfo's in verschillende thematische mappen terug te vinden zijn, waaronder de sleuffoto's en bodemprofielen. Deze gegevens zijn terug te vinden in het digitale opgravingsarchief dat samen met het analoge opgravingsarchief bewaard wordt in de Zwarte Doos, Gent.

7. Resultaten

De diepte van de moederbodem ten opzichte van het huidige maaiveld varieert tussen maximaal 90cm en minimaal 30cm, gemiddeld bedraagt dit ongeveer 40 tot 45cm. Bodemkundig gezien zijn een aantal verschillende zones te herkennen. In het noordwesten van het projectgebied is er een vrij ijzerrijk zandige bodem die vrij ondiep onder het maaiveld zit. In het middenstuk dat er aan grenst is er een egaal witbeige zandgrond, die in de noordoostelijke hoek van het terrein overgaat naar een bruine tot donkerbruine podzolgrond. Deze ligt ook wat dieper onder het maaiveld, en wijst wellicht op een oude depressie in het landschap, dat duidelijk meer gevarieerd was in het verleden. Door de aanwezigheid van meer verstoring is het zuidelijk deel niet zo duidelijk, maar het lijkt erop dat ook hier een podzolgrond aanwezig is.

Alle op het terrein aangetroffen sporen betreffen grondsporen, dat zijn verkleuringen in de bodem die wijzen op een vergraving of verstoring van de moederbodem. Verspreid over het terrein zijn een aantal natuurlijke sporen, voornamelijk windvallen, deze lijken vooral in het noordelijke deel voor te komen. Eveneens verspreid over het terrein bevinden zich enkele recente sporen, ook wel verstoringen genaamd. In sleuf 9 is zelfs een afgedekte waterput in betonringen aangetroffen. Andere verstoringen zijn recente perceelsgrachten (met plastic in de vulling), drainagegreppels, een vermoedelijke waterput en een aantal grote kuilen. Opvallend is de verstoring die bijna heel sleuf 11 omvat, alsook grote delen van de sleuven daarnaast. Net op deze plaats is op de kadasterkaart nog een openbare weg op te merken, vandaar wellicht de verstoring van de ondergrond. In sleuf 1 is aan het noordelijke uiteinde nog een grote kuil met postmiddeleeuws aardewerk aangesneden.

Figuur 9, 10, 11 en 12: Verschillende bodemprofielen op het terrein, linksboven de typische podzolgrond

Figuur 13: Grondplan met alle sporen aangeduid, recente en postmiddeleeuwse zijn wit

Figuur 14: Windval in het vlak

In het zuidelijke gedeelte van het projectgebied komen in quasi alle sleuven gelijkaardige sporen voor. Ze zijn meestal donkerbruin en matig humeus van vulling. Het betreft grachten, kuilen, paalsporen en waterputten die op basis van de vulling en aflijning allemaal dicht bij elkaar lijken te dateren. In totaal zijn er 89 sporen opgetekend.

Het meest kenmerkend zijn de vele grachten. Een tweeledig systeem lijkt de zone langs noordwestelijke zijde af te bakenen. De meest noordelijke gracht begint in sleuf 1 met 22006, en vervolgt met 22007, 22019, 22021 en 22026 in de volgende sleuven. Bij de laatste twee sleuven lijkt dit grachttracé te ontdubbelen met zuidelijk nog 22020 en 22025 er bij. Mogelijk vertakt 22021 nog verder noordelijk, maar in de volgende sleuven zijn geen grachten meer waargenomen. Dit grachtensysteem stopt ter hoogte van kijkvenster 2, waarna een tweede grachtensysteem eenzelfde verloop vertoont maar enkele meters zuidelijk en met een lichte knik. Het gaat om grachten 22002, ontdubbelde gracht 22053/22054 en 22084. Mogelijk is deze gracht ook aangetroffen op zone 4 / Brug Zuid.

Binnen deze sporenrijke zone die wordt afgebakend door bovenstaand systeem zijn er nog grachten en grachttracés op te merken. Opvallend is dat er quasi geen parallelle of haakse grachten zijn op te merken. Min of meer parallel ligt de deels ontdubbelde gracht 22049/22050, 22073/22071, 22077/22078 / 22076 en 22087 ongeveer 35m zuidelijker gelegen. De verbinding tussen beide systemen wordt verzorgd door grachten 22040 en 22038/22039, 22055, 22079, 22086; die op die manier een trapezium lijken af te bakenen. Verder westelijk bevindt zich nog min of meer haaks op de vermoede afbakeningsgracht grachttracé 22083, 22085. Een aantal oversnijdingen en het vreemde verloop doen een complex geheel vermoeden, dat binnen dit proefsleuvenonderzoek niet goed begrepen kan worden. Wellicht is er ook sprake van fasering in het grachtencomplex. Enkel meer ruimtelijke informatie zal hier duidelijkheid over scheppen.

In sleuf 7 werd een deel van een circulair spoor doorsneden, wat aanleiding gaf tot de aanleg van kijkvenster 2. In dit kijkvenster zijn twee ronde sporen aangetroffen. Spoor 22001 bevindt zich net ten noorden van gracht 22002 en situeert zich dus net buiten

Figuur 15 en 16: Zicht op de grachten die onderdeel uitmaken van een complex systeem

Figuur 17: Kijkvenster 2 met de grachten 22038 en 22039 op de voorgrond

Figuur 18: Waterputten 22001 links en 22035 rechts

de vermoede afgebakende zone, in de directe omgeving van het tweede ronde spoor 22035 en de affakking van grachten 22039 en 22038. De ronde verkleuring is eveneens donkerbruin en heeft een diameter van 3,5m. Spoor 22035 is eerder grijs van vulling, vertoont een buitenste donkerdere band en is meer ovaal met diameters van 3,75 bij 3m. Spoor 22035 oversnijdt ook duidelijk gracht 22039 en ligt in de hoek gepositioneerd tussen gracht 22002 en 22038. Beide structuren zijn wellicht als waterput te interpreteren. In sleuf 6 bevindt zich een gedeeltelijk blootgelegd, rond spoor (22046) die een diameter van 2,75m heeft. Ook hier zou het wel eens om een waterput kunnen gaan.

In sleuf 1, 2 en 3 is in het uiterste begin een grote donkere verkleuring waargenomen, mede aanleiding tot het aanleggen van kijkvenster 1. Het spoor 22005, 22008 en 22008b is slechts ten dele aangesneden, en ligt in de donkere podzolgrond, een vroegere depressie in het landschap. De minimale dimensies van dit spoor zijn uitzonderlijk groot, een lengte van minstens 35m op een breedte van minstens 18m. De maximale lengte zal mogelijk niet veel meer bedragen dan de minimale, maar over de breedte is absoluut geen idee. Er lijkt ook een gracht (22010) in uit te monden. Mogelijk is dit grote spoor te interpreteren als een drenkpoel, weliswaar met een uitzonderlijke grootte, maar met een klassieke ligging in een bestaande depressie.

Nabij en in het beschreven trapezoidaal omgrachte centrum bevindt zich een zone (ruwweg 60 bij 40m) waarin paalsporen (of kuilen) lijken voor te komen in de kijkvensters 2 en 3 en sleuven 5 tot en met 9. Ook in kijkvenster 1 vlakbij de mogelijke drenkpoel bevindt zich een cluster van een aantal palen of kuilen. Waarschijnlijk verraden deze sporen de aanwezigheid van constructies. Op het terrein zijn al enkele palenrijen of palenzettingen opgemerkt die onderdeel zouden kunnen vormen van een grotere bouwplaattegrond.

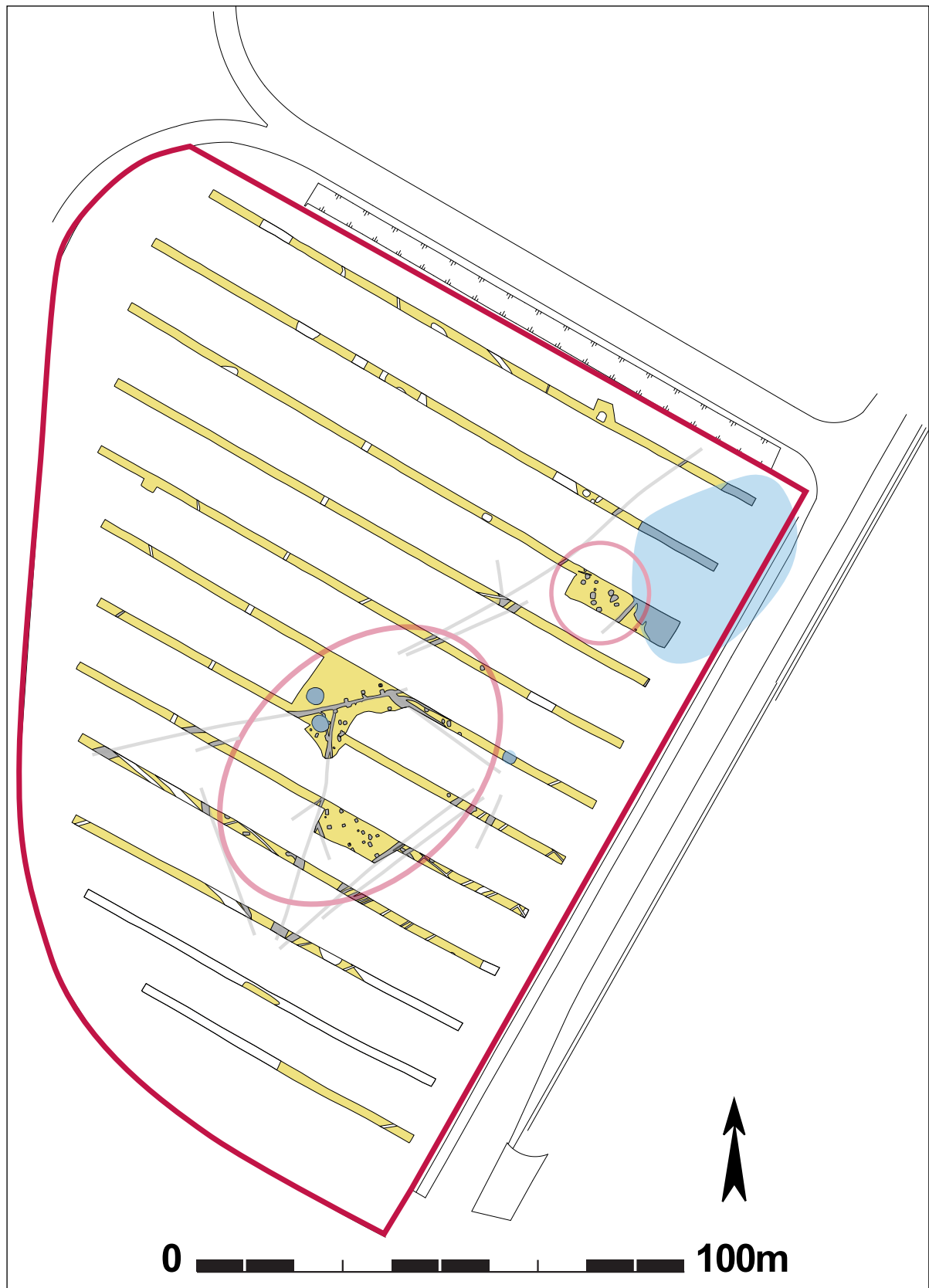
Figuur 19: Zicht op kijkvenster 1, met depressie, paalsporen, gracht en aanzet van de mogelijke drenkpoel

Figuur 20: Zicht op kijkvenster 3, met deels aangesneden gebouw

Een eerste voorbeeld bevindt zich in kijkvenster 3 waar palen 22061, 22066, 22069, 22070 een mooie rij vormen met gelijkmatige afstanden. Kleinere palen 22062 en 22065 lijken daar tegen aangezet. Ook palen 22056, 22058, 22059 en 22060 lijken in verband te staan, want ze vormen een rechthoek. Wellicht bevinden zich in deze zone één of meerdere gebouwen, wat slechts zal blijken bij een grootschaliger vlak.

Een tweede voorbeeld situeert zich in kijkvenster 2 waar de gracht een rij palenkoppels snijdt of erdoor oversneden wordt. Het betreft sporen 22027 en 22029 en de uitstulpingen op gracht 22002. Dergelijke palenkoppels doen erg denken aan de klassiek gekende

Figuur 21: Interpretatieplan met mogelijke grachttracés in grijs, watervoerende structuren in blauw en palenclusters in rood

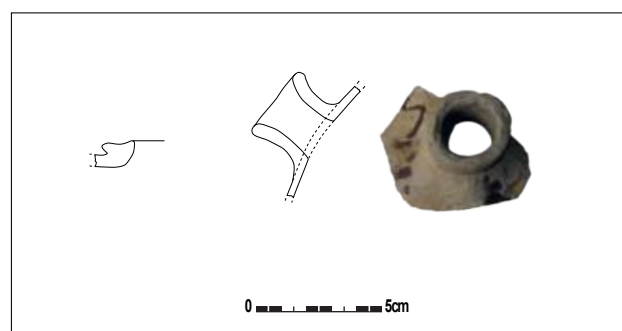
volmiddeleeuwse gebouwplattegronden met licht gebogen wanden. Ook hier zijn dus mogelijk al concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van een gebouw.

In de sporen zijn weinig vondsten aangetroffen (ook al omdat er geen coupes zijn gemaakt), maar toch zijn een aantal daterende elementen en ook interessante vondsten gerecupereerd. De rijkste context is waterput 22001 met 1 rand van een Karolingische kogelpot uit het Eifelgebied die dateert in de late 8ste tot 9de eeuw en 2 lokale grijze wanden. Op een dakpanfragment die secundair verbrand of verhit lijkt is een geometrisch patroon ingekrast. De uitlijn is een trapezium met licht gebogen wanden dat in vier gedeeld is door een kruispatroon. Binnen elk van die vier velden is opnieuw een verticale en horizontale lijn als kruis getrokken. Wat de functie of betekenis is, blijft onduidelijk.

Een ander daterend element is een wandfragment met tuit in Rijnlandse roodbeschilderde waar uit paal 22003 uit de 10de tot 12de eeuw. Uit spoor 22002 is een randfragmentje in Paffrath importwaar aanwezig, eveneens met een datering rondom de 10de eeuw. Verder zijn er nog 2 grijze wanden uit spoor 22004 en 4 kleine grijze wanden uit 22011. Uit 22079 is een fragment maalsteen gehaald, terwijl uit 22040 1 fragment maalsteen, 1 dakpanfragment en 1 fragment zandsteen is gerecupereerd. Gracht 22038 of 22039 bevatte een groot metalen object met ongekende functie, maar het is niet zeker of dit metaal wel uit de spoorvulling en niet uit de ploeglaag kwam.

Samenvattend zijn er verschillende nederzettingssporen aangetroffen die een complex grachtensysteem indiceren. Binnen dat grachtensysteem lijken enkele erven voor te komen met de aanwezigheid van gebouwplattegronden in houtbouw en minstens 3 waterputten en 1 vermoede drenkpoel. Oversnijdingen wijzen op een meerfasigheid, maar de vulling en aflijning van de sporen verraadt dat deze vrij dicht bij elkaar in tijd te plaatsen zijn. Op basis van het schaarse aantal vondsten lijkt een datering in de late 8ste tot 9de eeuw en 10de tot 12de eeuw tot de mogelijkheden te behoren.

Redelijkerwijs bevindt zich op dit deel van het projectgebied een rurale nederzetting uit de middeleeuwen. Alhoewel al een aantal vroeg- en volmiddeleeuwse structuren en sporen zijn onderzocht op Flanders Expo (HOORNE *et al.* 2008b; HOORNE *et al.* 2008c), vormen deze een bijzonder interessante aanvulling van deze kennis. De afwezigheid van elke andere periode is eveneens opvallend.

Figuur 22: Vondsten op schaal 1/3.
Links karolingische kogelpot in Eifelwaar, rechts roodbeschilderde tuitpot

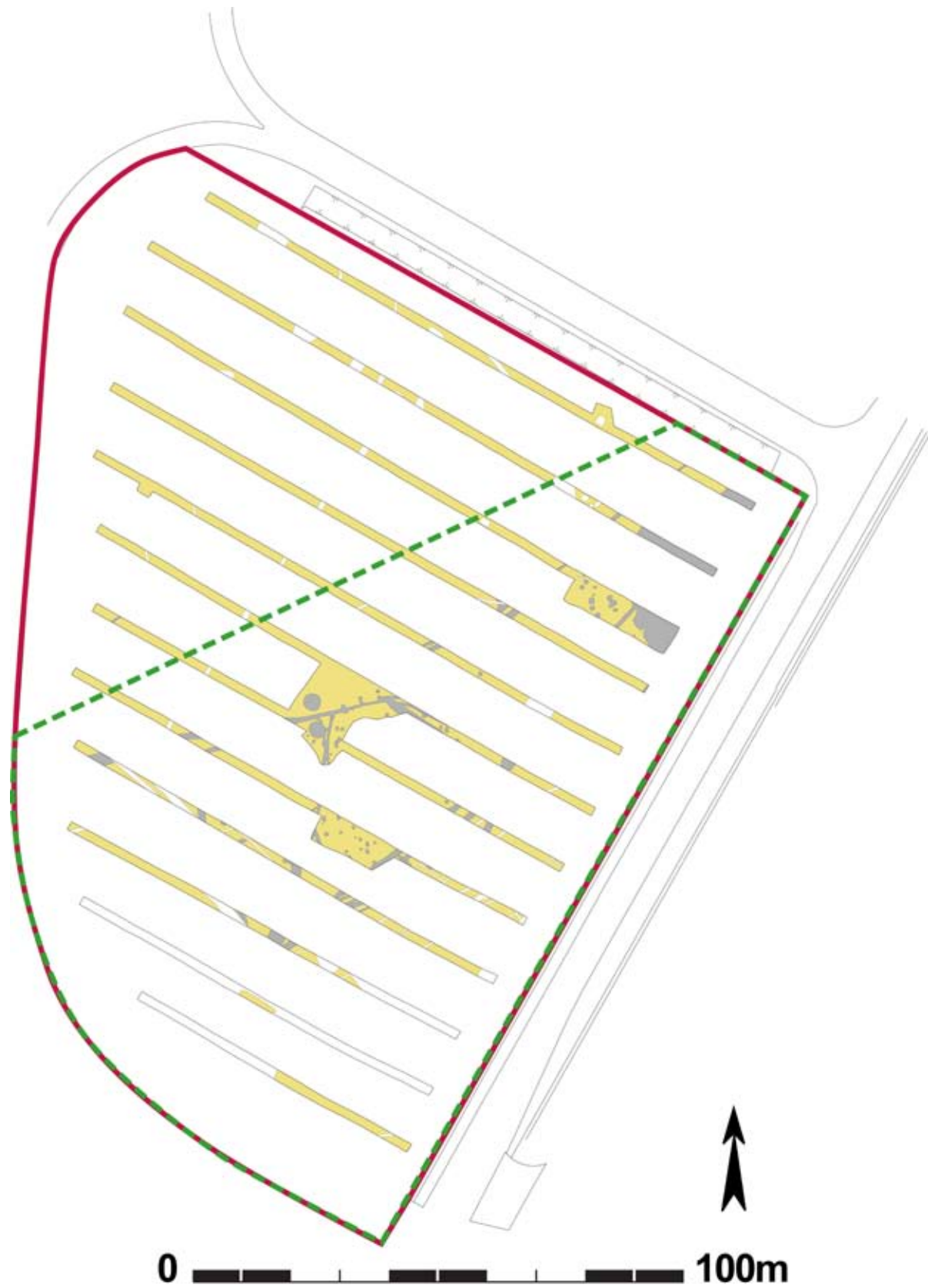

Figuur 23: Dakpan uit waterput 22001 met ingekrast patroon

8. Conclusies en aanbevelingen

Tijdens het archeologisch vooronderzoek op zone 2 veld 13 in september 2010 zijn duidelijk indicaties van een middeleeuwse landelijke nederzetting aangetroffen. In totaal zijn 89 sporen aangesneden in de 12 sleuven en 3 kijkvensters. Deze verraden een minstens tweefasige occupatie met een complex grachtensysteem, minstens drie waterputten en een grote drenkpoel alsook indicaties van gebouwplattegronden. Op basis van de schaarse vondsten is er een datering mogelijk in de late 8ste tot 9de eeuw en 10de tot 12de eeuw. De zone lijkt afgebakend te zijn langs noordelijke zijde door een tweeledig grachtensysteem. Ten noorden van deze zone zijn geen archeologisch relevante sporen aangetroffen.

Dit proefsleuvenonderzoek bleek een positieve steekproef op een gedeelte van het projectgebied. Voor dit deel van het terrein is een vlakdekkende opgraving als vervolgonderzoek ten zeerste aanbevolen. Deze middeleeuwse nederzetting, met een matige densiteit aan grondsporen, vormt een belangrijke aanvulling op de reeds gekende resultaten op Flanders Expo. Er moet ook rekening worden gehouden met de aanwezigheid van watervoerende structuren, zoals de reeds drie aangetroffen waterputten, wat doet vermoeden dat er nog meer exemplaren zullen opduiken.

Figuur 24: Grondplan met alle sporen en de advisering in groene streepjeslijn

9. Bibliografie

BOURGEOIS J. & BAUTERS L., 1993. De nederzetting uit de metaaltijden van Sint-Denijs-Westrem. Resultaten van de noodopgraving 1984 en 1986. *Archeologisch Jaarboek Gent 1992*: 131-155.

HOORNE J., 2009. Sint-Denijs-Westrem, Adolphe Pégoudlaan: Archeologisch onderzoek The loop. *Archeologisch onderzoek in Gent 2000-2009. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, reeks 2, 3: 126-165.

HOORNE J., DE MULDER G., RYSSAERT C., BARTHOLOMIEUX B., BERKERS M., DE DONCKER G., ISEBYT N. & KLINKENBORG S., 2008a. *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 1 & 2: Archeologisch vooronderzoek en wegkofferbegeleiding van 12 tot 23 juni en van 27 augustus tot 28 september 2007 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*. Gent, 31p. (= UGent Archeologische Rapporten 9)

HOORNE J., SCHYNKEL E., DE SMAELE B. & BARTHOLOMIEUX B., 2008b. *Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone 3 / IKEA : Archeologisch onderzoek van 2 januari tot 15 februari 2008 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*. Gent, 54p.

HOORNE J., BARTHOLOMIEUX B., CLEMENT C., DE DONCKER G., MESSIAEN L. & VERBRUGGE A., 2008c. *Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone 2 & 3: Archeologische wegkofferbegeleiding van 13 mei tot 7 juli 2008 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*. Gent, 112p.

MESSIAEN L., HOORNE J. & BONCQUET T., 2009a. *Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone 4 / Brug Zuid: Archeologische wegkofferbegeleiding van 15 juni tot 9 juli 2009 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*. Gent, 22p.

VERMEULEN F., 1993. De Gallo-Romeinse nederzetting te Sint-Denijs-Westrem (gem. Gent, prov. Oost-Vlaanderen). *Archeologisch Jaarboek Gent 1992*: 187-303.

